

כאשר נגזר על האדם לקבל משהו, הדבר יגיע אליו גם אם זה כרוך בנסים ונפלאות!!!

אבל בזה דחפו אחד את השני, הרי זה מורה שהם חוששין ומפחדים ואין מאמינים מספיק בו ית"ש, ומאידך גיסא סומכין על המרגלים יותר מדאי.

וכמ"ש בספה"ק מסילת ישרים (פרק כ"א) בזה"ל: "ענין הבטחון שישליך ית"ש על ה' לגמרי, וידע שלא יתכן שיחסר לאדם מה שנקצב לו מראש השנה, וכן אמרו (יזמא לה): אין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו כמלא נימא. ובעצם היה אדם יכול להיות יושב ובטל, וגזירת ה' שקצב לו מזונות בר"ה היתה מתקיימת, אלא שכבר היה קנס לכל בני אדם, בְּזַעַת אֶפְיָךְ תֵּאָכַל לֶחֶם (בראשית ג, יט)".

"ואשר על כן חייב אדם להשתדל איזה השתדלות לצורך פרנסתו, שכן גזר המלך העליון, והרי זה כמו מס שפורע כל המין האנושי אשר אין להמלט ממנו, אך לא שההשתדלות הוא המועיל, אלא שההשתדלות הוא גזירת מלך, וכיון שההשתדל הרי יצא ידי חובתו, וכבר יש מקום לברכת שמים שתשרה עליו, ואינו צריך לבלות ימיו בחריצות והשתדלות, וכיון שעשה אדם קצת מלאכה משם והלאה, אין לו אלא לבטוח בקונו ולא להצטער על שום דבר עולמי, אז תשאר דעתו פנויה ולבו מוכן לחסידות האמיתית ולעבודה התמימה", עכ"ל.

ולפ"ז יובן כל ענין המרגלים, כי משה רבינו ע"ה הוטב בעיניו עצם שליחת המרגלים, שכן אין סומכין על הנס וכמ"ש הרמב"ן, וכמו שמצאנו בכמה מקומות ענין זה, וכן מצינו אצל נח כמו שמבאר הרמב"ן שם (בראשית ו, יט) בזה"ל: "ידוע כי החיות רבות מאד, ומהן גדולות מאד כפילים וכראמים, והרמש הרומש על הארץ רב מאד, גם מעוף השמים מינים רבים אין להם מספר וכו', והיה צריך להביא כולם, וגם מאכלם לשנה תמימה, לא תכיל אותם התיבה הזאת ולא עשר כיוצא בה, ואין זה אלא נס, שהחזיק המועט את המרובה".

"ולכאורה א"כ יעשה תיבה קטנה ויסמוך על הנס, ולמה הוצרך לעשותה שלוש מאות אמות, וכתב שהוא כדי למעט בנס, כי כן הדרך בכל הניסים שבתורה או בנביאים לעשות מה שביד אדם לעשות, והשאר יהיה בידי שמים", עכ"ל.

וזה מה שאמר הקב"ה, 'אני אמרתי להם שהיא טובה', שאמר הקב"ה למשה, אתה סבור שהם נתכוונו לענין השתדלות, ואני יודע שאין זה אלא מתוך שאין מאמינים בשלימות הראוי, והם חוששין ומפחדים, והיה חסר האמונה והבטחון בו ית"ש ובהבטחתו. ולכן הוסיף ואמר 'חייך שאני נתן להם מקום לטעות', ואילו היו עושים ככוונה הראויה לא היה יוצא מכשול מזה, וכמו שהיה אצל יהושע.

וענין זה הוא עיקר הנסיון בענין הבטחון, שסובר וחושב כאילו ההשתדלות פועל ומועיל, וגורם לו לעשות השתדלות יותר מן הראוי והמוטל עליו. והעבודה הוא לברר ולידע בבירור שאינו אלא גזירת המלך, ואין שום שייכות בין ההשתדלות לתוצאה, ואינו אלא דמיון ושקר, רק שאחר ההשתדלות וקיום הגזירה יש מקום לחול עליו ברכת ה', ואז עושין ההשתדלות רק במידה הראויה, כי אם עושה השתדלות יותר מן הראוי, אין זה אלא מחוסר בטחון בו ית"ש, ומאמין וחושב שההשתדלות שלו עושה ופועלת.

« התבוננות בחטאם של דור הדעה בפרשת המרגלים

כתוב בפרשת השבוע שלח לך אֲנָשִׁים וגו' (במדבר יג, ב). ופי' ברש"י וברמב"ן ע"פ דברי חז"ל הק' (במד"ר, סוטה לו), 'לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח. לפי שבאו ישראל ואמרו נְשַׁלְּחָה אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ (דברים א, כב), כמה שנאמר וּתְקַרְבוּן אֵלַי כְּלֶכֶם וגו' (דברים א, כב), ומשה נמלך בשכינה, אמר, אני אמרתי להם שהיא טובה, שנאמר אַעֲלֶה אֶתְכֶם מֵעֵנִי מִצְרַיִם וגו' (שמות ג, יז), חיייהם שאני נתן להם מקום לטעות בדברי המרגלים למען לא ירשוה".

ומבואר, כי חטאם של בני ישראל בבקשת שליחת המרגלים, הביא עליהם בסופו של דבר את הנסיון הגדול לטעות על ידי המרגלים.

ויש להתבונן, במה חטאו בני ישראל בבקשתם זו, הרי אנו רואים שבקשת בני ישראל לשלוח מרגלים לתור את הארץ היתה הגונה אפי' בעיני משה, כמו שכתוב וַיִּיטֵב בְּעֵינֵי הַדָּבָר (דברים א, כג), ומשה שרבינו עצמו ג"כ שלח מרגלים לתור את הארץ אחרי ארבעים שנה במדבר, וכמו שמבאר כל זה ברמב"ן. ומוסיף לבאר בזה"ל: "הטעם שהכתוב לא יסמוך בכל מעשיו על הנס, אבל יצוה בנלחמים להחליץ ולהשמר ולארום, כאשר בא הכתוב במלחמת העי (יהושע ח, ב), שהיתה על פי ה' ובמקומות רבים, ואף משה רבנו שלח מרגלים לרגל את יעזר (להלן כא, לב) וכן יהושע בן נון (יהושע א, ג) שלח מרגלים ליריחו וכו'", עכ"ל.

וממשיך הרמב"ן ומבאר בזה"ל: "והנה נאמר כאן הענין בסתם כי כן היה, אבל במשנה תורה (דברים א, כב), הזכיר להם משה כל הדברים מתחילתן, להגיד להם פשעם, כי חטאו במה שביקשו ושאלו הם עצמם, וכוונתו לדברי הכתוב ותקרבון אלי כְּלֶכֶם ותאמרו נְשַׁלְּחָה אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ וְיַחְפְּרוּ לָנוּ אֶת אֶרֶץ הָאֲרָץ (דברים א, כב)", עכ"ל הרמב"ן.

« השתקף אצל המרגלים חוסר האמונה

והנה הרמב"ן מדבר כאן בקיצור אמרים, ומציין לפסוקים שבפרשת דברים. והנה בהצצה בין פסוקי הפרשיות שבספר דברים מתגלה לנו קצת יותר את השתלשלות ואופן שליחת המרגלים, שכן כתוב בתורה וּתְקַרְבוּן אֵלַי כְּלֶכֶם וּתְאָמְרוּ נְשַׁלְּחָה אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ וגו' (דברים א, כב), ופירש"י "ותקרבון אלי כלכם, בערבוביא, ולהלן הוא אומר ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם ותאמרו הן הראנו וגו', אותה קריבה היתה הוגנת, ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם, וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם, אבל כאן ותקרבון אלי כולכם בערבוביא, ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים", עכ"ל רש"י.

והמתבאר כאן הוא, שהטענה על כלל ישראל ועל המרגלים, לא היתה על עצם שליחת המרגלים, אלא על אופן שליחתם, שנתלווה עם בהלה עצומה. והבלבול והערבוביא מורה שנעשה מתוך תחושת איבוד עשתונות וחוסר בטחון ואמונה בהקב"ה.

ור"ל, אילו היו שולחין את המרגלים מתוך רגיעה וישוב הדעת רק בכדי לקיים חובת ההשתדלות גרידא, וכמו בכל ענין אחר, שקיימ"ל שאין סומכין על הנס, אז לא היינו רואים בההשתדלות שום סתירה לאמונה.

ובזה נוכל להבין עוד פליאה בפרשה, כי הנה בפסוק **כְּלָם אֲנָשִׁים** **רְאִישֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הָמָּה** (במדבר יג, ג), **פִּירֵשׁוּ** 'אֹתָהּ שְׁעָה כְּשֵׁרִים הָיוּ'. ומאידך ברש"י הק' בהמשך הפרשה על הפסוק **וַיִּלְכוּ וַיָּבֹאוּ** (במדבר יג, כו) כתב לפרש 'מהו וילכו, להקיש הליכתן לביאתן, מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה. ולכאורה ייפלא, איך יתכן כי היו כשרים בעת שמינה אותם, ומיד אח"כ ביציאתם כבר היו בעצה רעה.

והביאור בזה כתב **באור החיים** הק' (יג, ב), כי משום שכוונת המשלחים היתה רעה, היה פועל רע בשליח, ושלוחו של אדם כמותו, ועי"ז נולד בהם תכונה רעה מה שלא היתה בו קודם. ולכן אף שהיו צדיקים בתחלתם, מ"מ מיד כשיצאו, נפעל בהם כח המשלחים, ונעשו רשעים גם הם, ונפל גם בליבם חוסר האמונה והבטחון, ונמצא שהפגם היה מצד כלל ישראל, והם גרמו הקלקול במרגלים.

« התבוננות איך לתקן את חטא עודף ההשתדלות

והנה צריכין לטכס עצה ולהתבונן, איך נוכל לחזק אצלנו את גודל החסרון בעודף ההשתדלות.

והנה, מצינו בפרשתנו מופיע ג"כ פרשת הציצית. ובחז"ל הק' אנו רואים שיש בכח הציצית סגולות גדולות ועצומות להינצל מעבירות, וכמו שרואין קודם כל מעצם לשון הפסוק **וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ וַזְכַּרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם וְגו'** (במדבר טו, טו). ומצינו במסכת **מנחות** (דף מד.) מעשה בתלמיד אחד שעמד להיכשל בחטא, ובאו ד' ציציותיו וטפחו לו על פניו, וניצל מן החטא. ואמר מצוה אחת ציונו ה' אלהינו וציצית שמה, וכתוב בה 'אני ה' אלוקים' שתי פעמים, אני הוא שעתידי ליפרע ואני הוא שעתידי לשלם שכר. עכשיו נדמו עלי כארבע עדים.

וכענין זה מצינו גם ב**דעת זקנים מבעלי התוספות** (טו, לב) שכתבו, לבאר למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית, לפי שבשעה שחלל המקושש את השבת אמר משה לפני הקב"ה, רבון העולמים כתוב בתפילין **לְמַעַן תִּהְיֶה תִּזְמֶנָה ה' בְּפִיךָ** (שמות יג, ט), וצוית שלא לנשאם בשבת, ואילו היה זה נושאן היה נזכר ולא חלל את השבת. אמר הקב"ה הריני קובע ומצוה להם מצוה אחת שעל ידה יהיו נזכרין מן המצות כמו במצות תפילין, ותהיה נוהגת בשבת וזו היא מצות ציצית", ע"כ.

והרי שמצות ציצית יש בה כח להציל מכל חטא ולכא"ו צ"ב מדוע לא רואים אצלנו את כח הסגולה הזאת, שהציצית יציל אותנו מחטאים.

ואמר המשגיח דמיר הגה"צ רבי **ירוחם ליבוביץ** **זצ"ל**, לבאר ע"פ דברי הגמ' **בסנהדרין** (דף לה.) דאין דנין דיני נפשות בערב שבת, כי א"א לגמור הדין בע"ש וכו', ולהתחיל הדין בע"ש ולהמשיך ביום ראשון ג"כ אי אפשר, משום דמינשו טעמייהו (-ישכחו הטעמים) שנשא ונתנו ודקדקו בתחילת הדין. ואמרו בגמ', אף על גב דשני סופרי הדיינין עומדים לפניהם וכותבין דברי המזכין ודברי המחייבין, נהי דבפומא כתבין ליבא דאינשי אינשי, ופירש"י, ליבא דאינשי לא כתבי, ואף על גב שזכור לו ליסוד הטעם, נשכח מלבו ישו בו לטעמו, ואין יכול ליישבו לתת טעם הגון כבראשונה, עכ"ל רש"י. והיינו דחוץ מהשכל והסברא בענין, יש גם את הרגשה הלב, וכ"ז שעוסק בו מרגישו, ואם ימתין עד אחר שבת לא יחיה את הדברים באותו הרגשה, ואפילו אם זוכר את כל הסברא, מ"מ שוב אינו חי את ההרגש שבתוך הסברא, ואולי זה לא יתיישב בלבו כמו בהתחלה, ויצטרך לבטל את דברי המזכין או המחייבין, ולכן אי אפשר לדון דיני נפשות בעש"ק.

ואמר רבי ירוחם, שכן הוא גם הענין בסגולת מצות ציצית, כי הכח של הציצית שמציל מעבירה הוא, נובע מכח הציור, ההרגש והדמיון, כי תכלת דומה לים וים לרקיע ורקיע לכסא הכבוד. ולכן אם האדם מרגיש בתוכו

את הענינים האלו ומתפעל ממנו, אזי יכול להיות לו הצלה על ידה, אבל אם הוא רק זוכר בשכל את ה'חשבון' אבל אינו מתחבר לזה באופן פנימי וציורי, אזי זה לא יפעל עליו כלום.

ולכן במעשה בגמ' מנחות שם אמרו מעשה באדם אחד שהיה זהיר במצות ציצית וכו', כי ע"י שהיה זהיר במצות ציצית לכן זה הועיל לו להצילו, כי היה זהיר ורגיל במצות ציצית, והיה לו כח הציור של הענין.

וזה הוא ג"כ העצה לענין של המרגלים, להפגם של חסרון האמונה והבטחון. כי בדרך כלל האדם אינו רואה לנגד עיניו רק ציורים של העוה"ז, ואיך שריבוי ההשתדלות פועל, וכח הזה פועל בו יותר מאשר כח השכל שאומר לו שבאמת אין בזה כלום והכל רק אחיזת עיניים.

וכמו שהיה הגאון ר' **ישראל סלנטר** זצ"ל אומר, שהלב והשכל אצלנו הוא ממש כמו שני בני אדם, ואין שייכות ביניהם, ולכן בפסוק **וְרָם לְבַבְךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ** (דברים ח, יד), ובודאי אם נשאל לו לאדם אם יש הקב"ה ודאי יודע וזוכר שיש אלוקים, ומ"מ ושכחת את ה' אלוקיך, כי הציור שיש לו הוא רק ציורי גאווה וכוחי ועוצם ידי, ורק ע"י לימוד המוסר בהתפעלות יוכל לחבר את השכל אל הלב, שהלב ירגיש את מה שהשכל יודע.

וכולנו יודעים ומאמינים שהכל ממנו ית"ש, ומזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה עד ר"ה (ביצה טו.), וזה דבר ברור לנו בשכל, ומ"מ אין הלב מרגישו, וזה אינו מהוה חלק מחיות שלנו, וליבא דאינשי אינשי.

וזהו העבודה המוטלת עלינו, ובפרט לבני תורה ובני עליה, לחיות ולזכור תמיד שהכל ממנו ית"ש, והחריצות וההשתדלות שקר ודמיון, ובפרט שכל הרחוב ובחוץ הכל מלא בשקר הזה, לכן יותר ויותר מוטל עלינו לעבוד ולהתאמץ בענין והשבות אל לבבך. וע"י האמונה בשלימות הכל נעלה יותר, והתפילה נעלית יותר כי יודע ומרגיש שהכל ממנו, ופונה ומבקש ממנו ית"ש, וכ"ש וק"ו שאין עושיין השתדלות אשר לא כדת, כי בודאי אין הקב"ה שולח פרנסה ע"י שקרים ועבירות, ואינו אלא נסיון לחשוב כאילו ההשתדלות פועל, ואפילו בשקר ורמאות, ואם יודע שהכל ממנו וההשתדלות הוא רק לקיים גזירת מלך, הנה ברור שאינו בכלל חובת ההשתדלות.

« מה קורה בעולם כאשר נגזר בשמים על האדם לקבל משהו? »

ודבר נפלא אנו רואים בדברי חז"ל הק', שכשהלך זמרי אצל המדינית כתוב **וַיִּקְרַב אֶל אֶחָיו אֶת הַמְּדִינִית לְעֵינָיו מִשָּׁה וּלְעֵינָיו כָּל עֵדוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָמָּה בְּכִים פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד** (במדבר כה, ו), ומביא רש"י הק' שם, 'והמה בוכים, נתעלמה ממנו הלכה, געו כולם בבכיה, בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא שנאמר **וַיִּטְחֹן עַד אֲשֶׁר דָּק וְגו'** (שמות לב, כ), וכאן רפו ידיו, אלא כדי שיבא פינחס ויטול את הראוי לו'.

המתבונן הנובן יראה שקרה כאן נס עצום בזה שמשה רבינו שכח את ההלכה, שהרי בפרשת וילך על הפסוק שאמר משה רבינו לפני פטירתו **בְּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם לֹא אוֹכַל עוֹד לְצַאת וְלָבֹא** (דברים לא, ב), אמרו חז"ל (פסטה יג.) "מלמד שנסתתמו ממנו מעיינות החכמה". וכתב על זה **הרמב"ן** שהיה זה במעשה נס, כי משה רבינו היה בתקפו ובבריאותו, כאשר העיד הכתוב **לֹא כָהָתָה עֵינָיו וְלֹא נָס לַחַה** (דברים לד, ז), רק היה זה בנס כדי שלא יצטער מרע"ה לתת הגדולה ליהושע.

נמצא, שכדי שמשה רבינו ישכח איזה הלכה היה צריך לקרות נס, הרי שגם כאן כאשר נתעלמה ממנו הלכה היה זה ג"כ נס ממש, וכל זה הוא כי נגזר על פינחס לזכות לכהונה. הרי שכאשר נגזר על בן אדם איזה דבר, הרי שזה יצא לפועל בכל מחיר ובכל אופן. ובכן מה לנו כי נדאג ונחשוש, הבה נבטוח בלב שלם בבורא על עולמים, ונזכה לחיות בשלווה ובבטחון.

"... ובפרט לבני תורה
ובני עליה, לחיות
ולזכור תמיד שהכל
ממנו ית"ש, והחריצות
וההשתדלות שקר
ודמיון, ובפרט שכל
הרחוב ובחוץ הכל
מלא בשקר הזה, לכן
יותר ויותר מוטל
עלינו לעבוד
ולהתאמץ בענין
והשבות אל לבבך..."